

Resultaten

**Nederlandse
Ontwikkelingsorganisaties**

Medefinancieringsprogramma 2010-2015

Wat MFS II opleverde

MFS II is het tweede medefinancieringsstelsel van het Ministerie van Buitenlandse zaken. Binnen dit stelsel werd aan twintig allianties van Nederlandse organisaties financiering toegekend voor de periode 2011 tot en met 2015. Deze organisaties met hun partners werkten aan het versterken van de capaciteit van maatschappelijk middenveld en duurzame ontwikkeling in brede zin.

Er is een gezamenlijke evaluatie uitgevoerd in acht landen. Deze evaluatie is gedaan bij een steekproef van partners en projecten en heeft op basis daarvan waardering uitgesproken voor het werk dat de allianties gedaan hebben, terwijl ook kritische noties gemaakt zijn. De serie rapporten van deze evaluatie omvat meer dan 10.000 pagina's. Enkele interessante punten vanuit de evaluatie zijn beschreven in een reflectief boekje 'Ruimte voor ontwikkeling'. De evaluatie geeft echter geen antwoord op de vraag wat het totaal is van bereikte resultaten van het hele subsidiekader MFS II.

Wat heeft de 1,9 miljard opgeleverd?

De vraag die in dit rapport wordt beantwoord, is wat de gerealiseerde resultaten zijn: "Wat heeft de één komma negen miljard euro opgeleverd?". Dit korte rapport heeft de ambitie om deze vraag met enige compleetheid te beantwoorden.

Dit document is gebaseerd op de eigen rapportages van de allianties en de evaluaties die zij zelf extern hebben laten uitvoeren. Eerst worden algemene gegevens gepresenteerd, daarna wordt de werkwijze – en daarmee de beperkingen – van deze samenvatting weergegeven. Daarna volgen negen hoofdthema's waarvoor de belangrijkste resultaten worden samengevat. Dat gebeurt steeds met tekst en illustratie.

Bij dit document hoort een eenvoudige database waarin alle resultaten staan die in dit document worden samengevat. Deze database is een lijst met 268 regels. Elke regel bevat een resultaat en voor elk resultaat is aangegeven wat het resultaat precies is en bij welk thema het is ingedeeld, en verder het schaalniveau, de alliantie, de hoeveelheid en de bijbehorende eenheid, of er een gendercomponent bij zit, en waar het resultaat is terug te vinden in de rapportage van de betreffende alliantie. Als een resultaat in een specifiek land was, staat dit ook aangegeven en ook staat er een tekstuele toelichting bij elk resultaat. De database is te bedienen door middel van filterknoppen.

Wouter Rijneveld, Resultante
Februari 2017

Inhoudsopgave

1	Algemene gegevens	6
2	Overwegingen	8
3	Capaciteit	11
4	Inkomen en Armoede	14
4.1	Individu	14
4.2	Bedrijf of school	15
4.3	Dienstverleners, sector en waardeketen	15
4.4	Nationaal en internationaal	16
5	Onderwijs	22
5.1	Individu	22
5.2	School	22
5.3	Sector, provincie en nationaal	23
6	Gender	26
7	Gezondheid	32
7.1	Individu	32
7.2	Dienstverlener	33
7.3	Sector, nationaal en internationaal	33
8	Milieu en Klimaat	36
8.1	Milieu	36
8.2	Weerbaarheid tegen rampen.	36
9	Water en sanitaire voorzieningen en hygiëne	40
9.1	Individu	40
9.2	Institutionele inbedding	41
10	Mensenrechten en Media	44
10.1	Mensenrechten	44
10.2	Media	47
11	Veiligheid en Goed bestuur	52
11.1	Goed bestuur	52
11.2	Veiligheid	54

1

Algemene gegevens

Er waren 20 allianties met 69 verschillende organisaties¹. De namen van de allianties, hun penvoerder (tussen haakjes), de gebruikte afkorting, en de totale toekenning staan in de tabel hieronder.

Alliantie	Afkorting	Toekenning
Impact Alliance (Oxfam Novib)	Impact	€ 373.686.970
Communities of Change (Cordaid)	CoC	€ 356.929.707
ICCO Alliance (ICCO)	ICCO	€ 339.334.580
People Unlimited 4.1 (Hivos)	PU	€ 273.366.574
Dutch Consortium for Rehabilitation (ZOA)	DCR	€ 63.395.946
Girl Power Alliance (PLAN Netherlands)	GPA	€ 52.093.404
Together4Change (International Child Support)	T4C	€ 46.384.275
WASH Alliance (Simavi)	WASH	€ 45.459.515
SRGR Alliance (Rutgers)	SRGR	€ 44.957.500
Freedom from fear (PAX)	FFF	€ 44.935.967
Connect4Change (IICD)	C4C	€ 41.060.817
Ecosystem Alliance (IUCN)	EA	€ 39.736.957
Partners for Resilience (Nederlandse Rode Kruis)	PfR	€ 35.683.819
Woord en Daad & Red een Kind Alliance (Woord en Daad)	WDREK	€ 33.670.880
Kind en Ontwikkeling (Terre des Hommes)	CDA	€ 32.843.606
Fair Green and Global (Both ENDS)	FGG	€ 24.460.560
United Entrepreneurship Coalition (Spark)	UEC	€ 21.347.600
Connect Now (War Child)	CN	€ 21.046.883
Press Freedom 2.0 (Free Press Unlimited)	PF	€ 19.352.275
Transition in the East (MCNV)	TEA	€ 8.095.771
Totaal: 20 allianties, 69 organisaties		€ 1.917.843.606

Deze organisaties werkten in precies 100 verschillende landen² en daarnaast op internationaal niveau. 21 van deze landen zijn fragiele staten³. Sommige allianties werkten bijna uitsluitend in fragiele contexten.

De twintig allianties werkten met meer dan 4500 partner organisaties. Sommige van deze partners zijn op hun beurt weer netwerken van soms meer dan honderd organisaties.

1. Twaalf van deze organisaties maakten deel uit van twee verschillende allianties, drie organisaties waren lid van drie verschillende allianties en één organisatie maakte zelfs deel uit van vijf allianties.
2. Er is wel een focus op de ongeveer 30 landen die destijds partnerlanden van Nederland waren, omdat een eis was, dat 60% van de gelden in deze landen moest worden besteed.
3. Volgens de geharmoniseerde lijst van de Wereldbank van 2015, het einde van de betreffende periode.

2 Overwegingen

De resultaten in dit document zijn gerapporteerd door de allianties zelf. Elke alliantie had een monitoring protocol, waarin was vastgelegd welke resultaten werden beoogd en gemeten en op welke wijze dit zou gebeuren. De eind-rapportages van gemiddeld ruim honderd pagina's per alliantie presenteren deze resultaten en reflecteren daarop. Bij de werkwijze in dit rapport zijn bepaalde keuzen gemaakt. De belangrijkste dilemma's, overwegingen en beperkingen zijn de volgende:

Eigen rapportages

De eigen rapportages van allianties zijn leidend. Veel van de resultaten in deze rapportages komen vanuit rapportages van partnerorganisaties. Vaak hebben die wel specifieke inspanningen verricht om te achterhalen wat bereikt is, en niet alleen wat uitgevoerd is (dus: *outcomes* en niet alleen *outputs*). De meeste allianties hebben ook externe evaluaties uit laten voeren en rapporteren ook de uitkomsten vanuit de gezamenlijke evaluatie. Er is verschil in kwaliteit van de rapportages en de onderliggende gegevens, maar in dit rapport zijn alle gerapporteerde resultaten geaccepteerd.

Outcomes en outreach

De nadruk in dit rapport ligt op wat bereikt is, dus *outcomes*, en niet zozeer welke activiteiten uitgevoerd zijn. Wel is steeds geprobeerd de *scope of outreach* te verwoorden, zodat de verhouding met het geïnvesteerde geld bekeken kan worden. Dus niet: 'het gemiddelde inkomen is 20% hoger geworden', of: 'de kwaliteit van onderwijs steeg van een score 2.9 naar een score 3.3', maar een indicatie bij hoeveel mensen of bij hoeveel scholen dit het geval was. Om dit te vinden, zijn vaak *outcomes* ('de kwaliteit steeg met 20%') gecombineerd met de bijbehorende *outputs* ('capaciteit is versterkt bij 100 scholen').

Alleen direct bereik

Er is alleen gekeken naar direct bereikte resultaten, zoveel mogelijk op het schaalniveau waarop daadwerkelijk activiteiten zijn uitgevoerd. Als bijvoorbeeld gewerkt is aan verbeteren van nationaal beleid, worden resultaten over dit beleid weergegeven, en niet het aantal mensen dat daarvan zou profiteren. Als gewerkt is aan kwaliteit van scholen, worden resultaten over scholen en hun kwaliteit weergegeven, en niet het aantal kinderen dat op die scholen zit. Maar als jonge mensen worden gesponsord voor het volgen van beroepsonderwijs, worden resultaten weergegeven wat deze jonge mensen met hun vakopleiding gedaan hebben. Door de resultaten steeds op het meest passende schaalniveau weer te geven, wordt voorkomen dat ongewenste dubbel-tellingen optreden.

Aggregatie

Waar mogelijk zijn bereikte resultaten samengenomen. Deze aggregaties leiden tot verlies van informatie. Verschil in context en doelgroep is niet meer zichtbaar. Als resultaten van verschillende allianties bij elkaar zijn opgeteld in dit rapport, zijn de onderliggende resultaten per alliantie altijd terug te vinden in de bijbehorende database, met een toelichting waar het precies om gaat. Ook binnen de rapporten van de allianties zijn soms resultaten opgeteld.

- 1) Resultaten zijn soms naar een hoger niveau getild. Bijvoorbeeld als resultaten gerapporteerd werden voor verschillende doelgroepen. Of als verschillende aspecten van verandering apart werden gepresenteerd is in de aggregatie alleen het aantal veranderingen meegenomen.
- 2) Resultaten zijn soms naar een ander schaalniveau vertaald. Bijvoorbeeld als gewerkt werd aan verbetering van kwaliteit van scholen, maar de rapportage vermeldde alleen het aantal leerlingen op die scholen, dan is schatting gemaakt van het aantal scholen waarmee gewerkt is.
- 3) Als allianties hun resultaten alleen per land rapporteerden, zijn de resultaten bij elkaar opgeteld. Dit is bijvoorbeeld het geval bij de CN alliantie. De bronverwijzingen bij de resultaten geven dan alle pagina's aan waar deelresultaten vandaan komen.
- 4) Soms rapporteerden allianties hun resultaten alleen per jaar, zonder een totaal voor de hele periode aan te geven. Dit is bijvoorbeeld het geval bij de Impact alliantie. Soms is dan onduidelijk of het resultaat in het laatste jaar (2015) gezien moet worden als cumulatief voor de hele periode, of dat de resultaten van alle vijf jaren bij elkaar kunnen worden opgeteld. Alleen als er zeker was dat resultaten van de verschillende jaren geen dubbeltellingen konden bevatten, zijn deze opgeteld. In alle andere gevallen is gekozen om het hoogste getal van de vijf jaren als resultaat te nemen.

In al deze situaties, en ook als leidende regel bij alle keuzen die gemaakt moesten worden, is altijd de meest behoudende keus gemaakt. Door dit uitgangspunt kunnen de hier gepresenteerde resultaten gezien worden datgene wat minimaal bereikt is. In werkelijkheid zullen de resultaten hoger liggen.

Verschillen

Tussen de allianties zijn veel verschillen die onvoldoende terug te zien zijn in deze samengevatte rapportage. Er is verschil in afstand tussen de alliantie die de resultaten rapporteert en de organisaties die de activiteiten hebben uitgevoerd. Kleinere allianties en allianties met een specifieke thematische focus rapporteren resultaten die meer specifiek gedefinieerd zijn, terwijl grote en brede allianties vaker werken met overkoepelende indicatoren op een hoger of algemener schaalniveau, bijvoorbeeld het aantal partners dat ergens aan werkt, het aantal initiatieven op een bepaald terrein, of het aantal veranderingen dat is opgetreden.

Daarnaast is er verschil in de mate van verandering. Zo rapporteren diverse allianties dat inkomen van mensen is vergroot bij een bepaald aantal mensen. Deze toename kan variëren van 5% tot 400% maar dat is niet meer te zien in het totale aantal mensen bij wie het inkomen toeneemt. Er is niet alleen verschil in intensiteit van de verandering, maar ook in intensiteit van de interventie die aan de verandering heeft bijgedragen. Diverse allianties hebben gewerkt aan kwaliteit van onderwijs op het niveau van scholen, maar de intensiteit en duur van de capaciteitsversterking varieert.

Indeling

Voor deze rapportage is een indeling in thema's gemaakt. Voor een belangrijk deel zijn dat de millenniumdoelen. Dat is niet verwonderlijk, want aan allianties was gevraagd hun monitoring-protocol ook naar deze doelen (en enkele aanvullende thema's) in te delen. Er zijn echter resultaten die in meerdere categorieën passen. Allianties rapporteren dezelfde resultaten soms ook in twee of meer categorieën. In deze rapportage is steeds gekozen om resultaten maar één keer weer te geven, namelijk in de meest passende categorie. Soms wordt bij een thema verwezen naar deels overlappende resultaten bij andere thema's. De uitzondering is gender. Bij elk resultaat is aangegeven of er sprake is van een gendercomponent. Bij de beschrijving van de resultaten op het gebied van gender worden zowel de directe resultaten als de gendercomponenten van andere resultaten samengevat. Soms zijn de resultaten van een alliantie bij een ander thema geplaatst dan de alliantie zelf had gedaan. Dit is gedaan om vergelijkbare resultaten zoveel mogelijk samen te kunnen presenteren.

3

Capaciteit

De twintig allianties werkten met 4.563⁴ partnerorganisaties. Veel allianties werkten aan versterking van deze partners op basis van analyses van organisatiecapaciteit. Die analyses dienden ook als meting. Daarnaast was er aanbod gestuurde capaciteitsversterking, bijvoorbeeld op het gebied van technische capaciteiten, netwerkvorming, monitoring en evaluatie of financieel management. Allianties die een thematische focus hadden, brachten vaak deze inhoudelijke focus mee in het versterken van de capaciteit van hun partners.

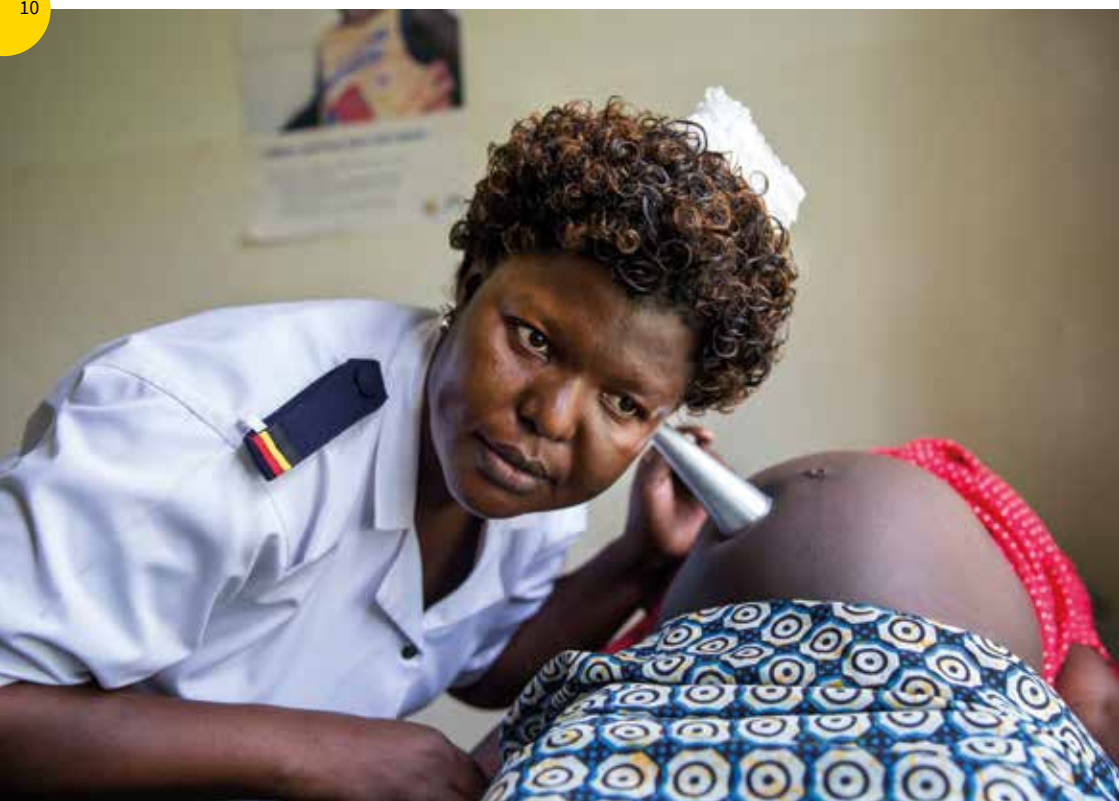
Het aantal

Veel allianties hebben bij al hun partners gewerkt aan het versterken van capaciteit. Anderen noemen dat bij ongeveer 75% van de partners de capaciteit is versterkt. Een veilige schatting is dat bij 3.400 organisaties (75% van het totaal) gewerkt is aan het versterken van capaciteit. Daarnaast hebben veel organisaties ook binnen de thematische programma's gewerkt aan capaciteit. Zo is er gewerkt aan de capaciteit van meer dan 16.000 groepen (bijvoorbeeld spaargroepen) en comités (bijvoorbeeld schoolcomités). Daarnaast is gewerkt aan de capaciteit van dienstverleners, overheidsinstellingen, dorpen en gemeenschappen. Deze resultaten worden bij de betreffende thema's gerapporteerd. De focus in deze paragraaf ligt op de capaciteit van partnerorganisaties.

De mate van versterking

Allianties werkten met de benadering van de vijf kerncapaciteiten van het European Centre for Development Policy Management (ECDPM). Dat was een verplichting. Vaak werd gewerkt met scores. Van één tot vier, van één tot vijf of rapportcijfers van één tot tien. Voor elk van de vijf kerncapaciteiten werd dan een aantal aspecten gedefinieerd en daarvoor werd de capaciteit gemeten. Allianties rapporteerden soms de scores per onderdeel, soms de verandering in deze scores, soms het percentage partners dat gemiddeld omhoog ging, soms het aantal partners dat omhoog ging voor minimaal twee of drie kerncapaciteiten, en soms het percentage partners dat een minimale score had bereikt voor twee of meer kerncapaciteiten. Deze verschillende manier van rapporteren maken het onmogelijk alle resultaten samen te nemen.

Gemiddelde scores van alle partners samen laten vaak een kleine toename zien, bijvoorbeeld 0,3 op een schaal van één tot vier⁵. Bij allianties die de percentages partners weergeeft die sterker of zwakker geworden zijn, is een ruwe indruk dat ongeveer zestig procent van de partners sterker geworden is, een vijfde gelijk gebleven, en een vijfde zwakker is geworden. Dit betekent dat de eigen rapportage van allianties op dit punt kritischer is dan de externe evaluatie, waar slechts voor drie van de zestig organisaties een vermindering van capaciteit werd vastgesteld. Vaak nam de capaciteit van organisaties langzaam toe, en soms gebeurde er dan iets waardoor de capaciteit

plotseling afnam, bijvoorbeeld een politieke omgeving die ineens veel restrictiever werd, of een intern conflict, corruptie of vertrek van een inspirerend leider. Een veilige schatting is dat zeker bij 2.000 organisaties⁶ de capaciteit duidelijk versterkt is.

De inhoud

De vraag is welke capaciteiten precies zijn versterkt. Het gaat om capaciteiten op verschillende niveaus. Sommige allianties rapporteren het aantal stafleden bij wie aan individuele capaciteiten gewerkt is. Twee kleinere allianties (PfR en TEA) die dit rapporteren, hebben samen ongeveer 7.500 stafleden getraind. De grootste focus lag echter op het organisatorisch niveau, en daarnaast op de institutionele context: de rol en positie van de organisatie in het grotere geheel van overheden, bedrijven, kennisinstellingen en maatschappelijk middenveld.

Aan de hand van de vijf kerncapaciteiten wordt hieronder een kleine opsomming gegeven waar de allianties aan gewerkt hebben. De kerncapaciteiten richten zich op diepere, onderliggende kwaliteiten, en iedere alliantie heeft die zelf verwerkt in meer concrete aspecten. Daarom is de indeling bij iedere alliantie weer anders. Het gaat om de kerncapaciteiten om:

... *te handelen en zich te committeren*. Hierbij is vaak gewerkt aan de interne drive en energie die organisaties hebben om zaken op te pakken, dat organisaties weten waar ze voor staan, strategievorming en plannen, inspirerend leiderschap. Soms ook aan financiële capaciteit en stafcapaciteiten, zodat er een basis is van waaruit een organisatie kansen kan grijpen als die zich voordoen.

... *doelen te bereiken*. Bij deze kerncapaciteit is gewerkt aan alles wat nodig is om een organisatie 'zijn ding te laten doen', de systemen, de processen, de inkomsten die ervoor nodig zijn. Veel is gewerkt aan inhoudelijke of technische capaciteit, vaak gericht op het thema waar de alliantie zich op richtte. Bijvoorbeeld gebruik van ICT in economie, landbouw, onderwijs en gezondheidszorg (C4C), SRGR (SRGR alliantie en anderen), WASH (WASH alliantie), bescherming van kinderen (CDA, T4C, CN en GPA), aanpak voor analyseren van risico's op rampen en voorkomen ervan (PfR), landrechten, klachtenmechanismen en hoe de VN en andere instellingen werken (FGG, FFF, Impact), journalistiek (PF), conflictgevoeligheid, onderhandelingen voeren (FFF), gender (Impact en veel andere allianties), omgaan met klimaatadaptatie en capaciteit voor het beïnvloeden van nationaal en internationaal beleid (Impact), inclusiviteit van kwetsbare groepen (PU).

Hierbij is de toegevoegde waarde groter naarmate de organisatie zelf sterker is gespecialiseerd op het thema. Vaak wordt ook weer samengewerkt met specialistische organisaties voor het versterken van de capaciteit van anderen. Steeds vaker zijn deze specialistische organisaties ook onderdeel van het partnernetwerk en zijn ze niet slechts onderaannemer.

-
4. Niet alle allianties rapporteerden met hoeveel partner organisaties zij werkten. Soms moest dit aantal worden afgeleid uit andere gegevens of stond er een afgerond aantal. Sommige Nederlandse organisaties hebben ook veldkantoren die zelf projecten uitvoerden. Deze zijn veelal niet meegeteld als partners.
 5. Je zou dat een toename van tien procentpunt kunnen noemen: een tiende van de maximaal mogelijk stijging van drie punten (van één naar vier). In de gezamenlijke evaluatie werd gewerkt met een schaal van één tot vijf. Het syntheserapport (p.39) noemt dat de capaciteit veelal met 0,3 punt toeneemt.
 6. 4.563 partners, bij minimaal 75% = 3.400 gewerkt aan versterken van capaciteit, bij 60% daarvan toegenomen capaciteit.

Naast inhoudelijk-technische capaciteiten, is ook veel gewerkt aan meer algemene systemen om de organisatie te laten draaien: lobby en advocacy, financieel management, monitoring en evaluatie, verandertheorieën, inclusiviteit, duurzaamheid.

... *zich aan te passen en zich te vernieuwen*. In dit kader is ook veel aandacht gegeven aan het inzicht krijgen in resultaten, en vooral het gebruik ervan, bijvoorbeeld door reflectiesessies. Ook aan innovatie en onderzoek. Deze kerncapaciteit is des te meer belangrijk als gewerkt wordt in fragiele contexten of complexe situaties.

... *sterke relaties aan te gaan en te onderhouden*. Hierbij is veel gewerkt aan legitimiteit van organisaties: relaties met leden, achterban en doelgroep. Ook is veel aandacht gegeven aan het aangaan van constructieve relaties met overheden en instanties, bijvoorbeeld in het kader van multistakeholder benaderingen. Het meest is echter gewerkt aan het vormen van netwerken en allianties van partners. Vaak zijn nieuwe allianties gevormd van alle partners van de Nederlandse alliantie in een bepaald land. Of alle partners binnen een bepaald thema. Ook is veel nadruk gelegd op de noodzaak van partners om zich aan te sluiten bij bestaande netwerken, ook met andere actoren zoals kennisinstellingen.

... *samenhangend te blijven*. Bij deze laatste kerncapaciteit is gewerkt aan de samenhang tussen visie en daadwerkelijke activiteiten, soms bekeken door de lenzen van doeltreffendheid en doelmatigheid. Ook is veel aandacht gegeven aan het managen van diversiteit in een organisatie, het opbouwen van weerbaarheid en de relatie tussen innovatie en stabiliteit.

Inkomen *en armoede*

In deze paragraaf worden resultaten samengevat die gerelateerd zijn aan millenniumdoel 1. De resultaten worden ingedeeld naar schaalniveau: individu, bedrijf, sector of waardeketen, nationaal en internationaal. Bij dit onderwerp gaat het om voedselzekerheid en inkomen, banen en bedrijvigheid, landbouw en beroepsonderwijs, sparen en financiële diensten.

4.1 Individu

Op het individuele niveau (en het niveau van het huishouden) zijn de volgende resultaten bereikt:

Voedselzekerheid	21.395 kinderen verbeteren de kwaliteit van hun dieet en 318.628 huishoudens verbeteren hun voedselzekerheid. Maar ook hoger inkomen draagt bij aan betere voedselzekerheid.
Hoger inkomen	338.258 mensen kregen meer inkomen. Soms met 35-95% erbij, soms met 20%. Mede door toegang tot krediet, maar ook door allerlei soorten training en input voor productie, of door diversificatie van inkomsten. Soms specifieke focus op mensen met een handicap.
Nieuwe banen	64.246 nieuwe banen zijn gecreëerd, deels in de landbouwsector, maar ook bij honderden andere MKB bedrijven. Soms met specifieke focus op kwetsbare groepen.
Ondernemers	27.904 ondernemers met succes getraind, en daarnaast nog 7.200 mensen betrokken bij nieuwe sociale bedrijven.
Sparen en lenen	8.878 zelfhulpgroepen of andere vormen van spaar- en leengroepen opgericht of versterkt. In deze groepen sparen mensen, gebruiken het geld om elkaar te helpen waar nodig, en lenen het met rente aan de leden uit. Daarnaast zijn 1.633 mensen getraind om kinderen te organiseren in spaargroepen en zijn 6.302 kinderen actief begonnen met sparen.

Landbouw Ruim 4,6 miljoen boeren hebben grotere productie of meer toegang tot markten en daardoor hoger inkomen. Door betere toegang tot duurzame productiemiddelen, krediet, koppeling aan lokale en zelfs internationale markten, gebruik van nieuwe technieken, bijvoorbeeld voor aanpassingen aan klimaatverandering, of verbeterde opslag, of door gebruik van ICT. De productiestijging soms 60%, stijging inkomen 10-30%. Veel vrouwelijke boeren.

Beroepsonderwijs 56.155 mensen vonden een baan of genereerden zelf inkomsten na het afronden van beroepsonderwijs. Meestal is dit 60-70% van de mensen die gesteund werden in het volgen van beroepsonderwijs, soms 40%. Sommige projecten richtten zich specifiek op meisjes.

4.2 Bedrijf of school

Op het niveau van bedrijven of scholen zijn de volgende resultaten bereikt:

Nieuwe of grotere bedrijven	2.296 nieuwe bedrijven opgezet (921) of vergroot in omvang (1.375). Soms ging dit om sociale bedrijven, of bedrijven vanuit kwetsbare groepen. Soms met een 80% succesratio.
Toegang tot krediet	Naast heel veel kleine bedrijven krijgen ook 1.920 grotere bedrijven toegang tot krediet of investeerders. Zeker vier allianties hebben investeringsfondsen opgezet, vaak samen met andere partijen.
Landbouw	695 boerenorganisaties met 770.000 leden hebben ICT geïntegreerd in hun bedrijfsvoering. Daarnaast is gewerkt met duizenden andere producentenorganisaties.
Beroepsonderwijs	Bij 287 scholen voor beroepsonderwijs werd de kwaliteit verbeterd. Bij formeel beroepsonderwijs leidde dat vaak tot accreditatie.

4.3 Dienstverleners, sector en waardeketen

Op het niveau van financiële dienstverleners, waardeketens en sectoren zijn de volgende resultaten bereikt:

Financiële dienstverleners	234 financiële instellingen verbeterden de kwaliteit van hun dienstverlening of bedrijfsvoering. Op het gebied van inclusie van kwetsbare groepen, milieuaspecten, financiële duurzaamheid, ruraal bereik of betere koppeling met lokale spaar- en kredietgroepen. Daarnaast zijn er 99 nieuwe financiële producten ontwikkeld, en modules voor bankieren voor kinderen waarbij 300 organisaties betrokken zijn. Ook is er gewerkt aan een viertal instrumenten voor conflict analyse, sociale performance en sociale bescherming.
----------------------------	--

Waardeketens	10 voorbeelden waarbij handelsketens duurzamer, socialer en inclusiever worden, bijvoorbeeld door verbetering van standaardisering en certificering op landelijk of internationaal niveau. Daarbij is ook geïnvesteerd in nieuwe en innovatieve kennisinitiatieven. Door deze interventies kregen veel kleine producenten betere toegang tot markten en daarmee inkomen. Daarnaast zijn er zeker 4.568 producentenorganisaties ondersteund en zijn er 407 internationaal gaan leveren, en zijn nog eens 54 lokale handelsketens verbeterd door het versterken van 226 dienstverleners aan ondernemers.
Sectoren	De IT sector in Kosovo als geheel is verbeterd, en ICT systemen voor informatievoorziening in de landbouw functioneren in zes landen.

4.4 Nationaal en internationaal

Op nationaal en internationaal niveau is bijgedragen aan de volgende verbeteringen.

Ondernemersklimaat	In 21 landen is het ondernemersklimaat verbeterd door bijdragen van allianties. In 11 landen zijn ook de omstandigheden voor de financiële sector verbeterd.
Economisch beleid	In diverse landen zijn 125 verbeteringen gerealiseerd waardoor economisch beleid meer is gericht op inclusie van armen. Soms gaat het om nationaal beleid, soms ook op lager niveau. Een voorbeeld zijn licenties voor lokale vissers in Pakistan. Vaak zijn verbeteringen gekoppeld aan de 'Decent Work' agenda van de International Labour Organisation (ILO).
Internationale financiële instellingen	Bij 21 internationale instellingen (waaronder 3 ontwikkelingsbanken) zijn verbeteringen op het gebied van mensenrechten. Ook hebben 18 private financiële instellingen hun beleid socialer of duurzamer gemaakt en is het beleid van de FMO beïnvloed.

Dit rapport geeft geen financiële doorrekening om te beoordelen of de resultaten die hier genoemd worden opwegen tegen de investering van 1,9 miljard euro. Toch is een kleine vingeroefening interessant.

We gebruiken voor dit voorbeeld 5 concrete resultaten uit dit hoofdstuk.

Stel

- De 333.259 mensen met meer inkomen gaan er 1 euro per dag op vooruit, bijvoorbeeld van 60 naar 90 euro inkomen per maand;
- De 64.246 nieuwe banen en de 56.155 mensen met banen na beroepsonderwijs gaan er ook 1 euro per dag op vooruit;
- De 2.296 nieuwe of vergrote bedrijven nemen gemiddeld 3 mensen aan en die verdienen ook een euro per dag meer dan daarvoor;
- De 4,6 miljoen boeren met hogere productie en betere markttoegang verdienen dagelijks 25 eurocent extra.

Als deze behoudende aannames kloppen, dan verdienen alleen deze 5 resultaten al 588 miljoen euro per jaar terug. Als deze veranderingen een paar jaar in stand blijven, en de resultaten gemiddeld genomen per eind 2013 zijn gerealiseerd, dan is het hele subsidiebedrag van 1,9 miljard euro in maart 2017 terugverdiend door alleen al deze 5 resultaten. Alle andere resultaten zijn dan gratis extra winst.

1 Individu

Individueel niveau en niveau van het huishouden

VOEDSELZEKERHEID

HOGER INKOMEN

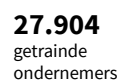
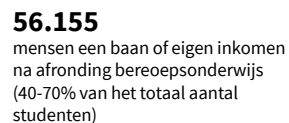
NIEUWE BANEN

SPAREN EN LENEN

LANDBOUW

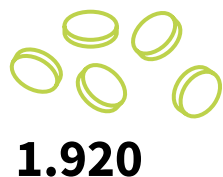

ONDERNEMERS

2 Bedrijf of school

NIEUWE OF GROTERE BEDRIJVEN

TOEGANG TOT KREDIET

LANDBOUW

BEROEPSONDERWIJS

3 Dienstverleners, sector en waardeketen Financiële dienstverleners, waardeketens en sectoren

234
financiële instellingen verbeteren
dienstverlening
of bedrijfsvoering

99
nieuwe financiële producten

FINANCIËLE DIENSTVERLENERS

ondersteuning van **4.568**
producentenorganisaties,

waarvan er **407** nu
internationaal leveren

10 handelsketens zijn
duurzamer, socialer en inclusiever

54 verbeterde lokale handelsketens

WAARDEKETENS

ICT in **KOSOVO**
als geheel verbeterd

in **6** landen
functionerende
ICT systemen in de landbouw

SECTOREN

234
financiële instellingen verbeteren
dienstverlening
of bedrijfsvoering

99
nieuwe financiële producten

FINANCIËLE DIENSTVERLENERS

ondersteuning van **4.568**
producentenorganisaties,

waarvan er **407** nu
internationaal leveren

10 handelsketens zijn
duurzamer, socialer en inclusiever

54 verbeterde lokale handelsketens

WAARDEKETENS

ICT in **KOSOVO**
als geheel verbeterd

in **6** landen
functionerende
ICT systemen in de landbouw

SECTOREN

4 Nationaal en internationaal

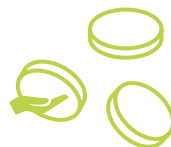
11
landen met betere
omstandigheden
voor de financiële
sector

21
landen een beter
ondernemersklimaat

ONDERNEMERSKLIMAAT

125
verbeteringen voor economische
inclusie van armen

ECONOMISCH BELEID

mensenrechten
vooruit
in **21**
internationale
financiële

18
private financiële instellingen
duurzamer of socialer

INTERN. FINANCIËLE INSTELLINGEN

In deze paragraaf worden resultaten samengevat die gerelateerd zijn aan millenniumdoel 2. De resultaten worden ingedeeld naar schaalniveau: individu, school, sector en nationaal.

5.1 Individu

Resultaten op individueel niveau worden alleen weergegeven als daar direct aan is bijgedragen. De resultaten op andere niveaus (bijvoorbeeld verbetering van scholen) komen uiteraard aan veel meer kinderen ten goede. Op het niveau van het individu is bijgedragen aan de volgende verbeteringen.

Onderwijs wordt gebruikt 166.404 leerlingen rondten hun onderwijs met succes af (basis en voortgezet, ongeveer gelijke aantallen jongens en meisjes). Zij gebruikten dit onderwijs voor vervolgonderwijs of (soms) om inkomen te verwerven. Vaak werd deze steun gericht op kwetsbare groepen zoals kinderen met een beperking, of beurzen voor meisjes om hoger onderwijs te volgen (12.445).

Niet-formeel onderwijs en alfabetisering 40.450 mensen rondten niet-formeel onderwijs of alfabetisering af. Vaak gaat het om centra waar kinderen of jongeren die voortijdig school verlaten hadden, cursussen konden volgen om daarna op nieuw in regulier onderwijs in te stromen. Er waren bijvoorbeeld 275 van deze centra in Zuid-Soedan. In een groot aantal dorpen ging het percentage mensen dat kon lezen van 27 naar 51%.

5.2 School

Veel werk is gedaan op het niveau van aanbieders van onderwijs. Daarbij ging het vaak om de scholen zelf, maar ook verschillende soorten groepen die aan scholen gekoppeld zijn. De volgende resultaten werden bereikt.

Kwaliteit van onderwijs Met 4.311 scholen is door 10 allianties gewerkt aan verbetering van de kwaliteit. Naar schatting meest lagere scholen en ongeveer een tiende voortgezet onderwijs. Hierbij zijn vaak leraren getraind: 5 van de 10 allianties die hierover rapporteerden hebben samen 21.974 leraren getraind. Vaak ging het om brede aanpak van kwaliteit: het onderwijsproces, management, leerinhoud, gebouwen en materialen, schoolbeleid, en specifieke thema's zoals kinderrechten

en SRGR. Daarnaast hebben 484 scholen (en 89 scholen voor beroepsonderwijs) ICT geïntegreerd in hun onderwijs. In DRC, Malawi en CAR is geëxperimenteerd met financiering op basis van resultaten als instrument om kwaliteit te stimuleren.

Betrokkenheid bij onderwijs 3.547 oudercommissies en leraren of managementcomités zijn opgericht of versterkt en functioneren beter. Dit leidt tot grotere betrokkenheid van ouders en andere belanghebbenden uit de omgeving van de school bij het onderwijs, en daarmee tot meer kinderen die naar school gaan, beter functioneren van de scholen en docenten, en betere onderwijsprestaties. Daarnaast vertegenwoordigen deze groepen de school (en de bredere gemeenschap) bij overheden en dienstverleners. Soms zijn ook regionale, overkoepelende comités opgezet.

5.3 Sector, provincie en nationaal

Soms werd gewerkt aan versterking van de onderwijssector als geheel, bijvoorbeeld via lerarenopleidingen. Ook werd vaak gewerkt aan het beïnvloeden van onderwijsbeleid of -financiering. Daarbij was vaak een koppeling met de comités uit de vorige paragraaf. De volgende resultaten zijn behaald.

Sterkere onderwijssector In Kenia is een nieuw schoolinformatiesysteem ontwikkeld. Hierdoor verminderde het werk voor docenten en kunnen scholen twee weken langer open blijven. Ook is bij 31 lerarenopleidingen ICT geïntegreerd in het onderwijs. Daarnaast is in diverse landen met lerarenopleidingen gewerkt in het versterken van curricula en vaardigheden.

Positieve invloed op onderwijsbeleid In India zijn in twee staten op staatsniveau representatieve structuren ontwikkeld, waarin diverse actoren bij onderwijsbeleid betrokken zijn. Daarbij zijn ook vertegenwoordigers van comités van scholen uit achtergebleven gebieden. In veel landen zijn mechanismen opgezet voor monitoring van overheidsbeleid en budgetten voor onderwijs (bijvoorbeeld 23 dergelijke mechanismen door één alliantie). Nog eens 866 groepen geven aan meer invloed te hebben op nationaal of regionaal onderwijsbeleid via lobby of deelname aan overleg. Bij één alliantie werd 119 keer een aanbeveling of voorstel overgenomen.

Verbeterd onderwijsbeleid Als gevolg van wat hierboven staat, is onderwijsbeleid of uitvoering daarvan verbeterd in diverse landen en regio's. Daarnaast registreerde de Impact alliantie 59 keer een verbetering in beleid in ruim 10 landen en nog eens 75 beleidsveranderingen naar meer duurzame financiering van onderwijs.

5.1 Individu

166.404

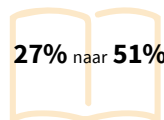
leerlingen succesvol geschoold
in basis - of voortgezet onderwijs

ONDERWIJS WORDT GEBRUIKT

40.450 mensen die niet-formeel
onderwijs of alfabetisering afronden

In een groot aantal dorpen steeg de
geletterdheid van

27% naar **51%**

NIET FORMEEL
ONDERWIJS EN ALFABETISERING

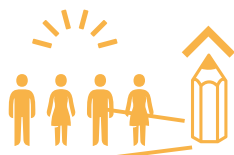
5.2 School

Op **4.311**

scholen gewerkt aan
kwaliteitsverbetering,

waaronder training van
21.974 leraren

ICT-integratie op
484 scholen

KWALITEIT VAN ONDERWIJS

Oprichting of versterking van
3.547 oudercommissies, leraren of
managementcomités

BETROKKENHEID BIJ ONDERWIJS

5.3 Sector, provincie, nationaal

In Kenia zijn
scholen 2 weken
langer open
door nieuw
informatiesysteem

en is ICT geïntegreerd op
31 lerarenopleidingen

In diverse landen versterking van
lerarenopleidingen

STERKERE ONDERWIJSSECTOR

Veel aandacht voor
monitoring
van overheidsbeleid
en budgetten voor
onderwijs

In **2** Indiase staten
zijn op staatsniveau
nu representatieve
structuren betrokken
bij onderwijsbeleid

POSITIEVE INVLOED OP
ONDERWIJSBELEID

...met beter
onderwijsbeleid of
betere uitvoering
in diverse landen
als resultaat

VERBETERD ONDERWIJSBELEID

In deze paragraaf worden resultaten samengevat die gerelateerd zijn aan milenniumdoel 3. Deze paragraaf is anders dan de andere. Er worden 17 resultaten gepresenteerd die gender als belangrijkste thema hebben. Daarnaast is bij alle andere resultaten in de database aangegeven of er sprake is van een gender-component. De genderspecten van de resultaten uit de paragrafen 4 tot en met 11 worden hier ook samengevat.

Hieronder worden de resultaten samengevat die direct met gender te maken hebben.

Leiderschap en beslissingen

79.500 meisjes laten meer leiderschap zien, weten de weg naar ondersteuning en bescherming, kunnen beter grenzen aangeven en zijn meer betrokken bij beslissingen, bijvoorbeeld als lid van een schoolbestuur. In totaal werden 2,9 miljoen meisjes (en 1,4 miljoen jongens) bereikt over deze onderwerpen door de Girl Power alliantie.

Ook nemen 90.466 vrouwen meer leiderschapsposities in op plaatselijk, provinciaal of landelijk niveau.

Gelijke toegang tot informatie, als voorwaarde voor meer gelijkheid in het nemen van beslissingen, werd bereikt in 8 sectoren in verschillende landen. In een onderzoek is het percentage vrouwen dat zelf aangeeft dat beslissingen in gelijke mate genomen worden gestegen van 55 naar 98%.

Landrechten

In 64 gemeenschappen hebben vrouwen meer landrechten. Bij een andere alliantie werden 342 verbeteringen op dit gebied bereikt door diverse lobbytrajecten en het betrekken van veel partijen. Bijvoorbeeld in Niger werden imams rond dit thema betrokken. Ook werden veel studies rond dit thema uitgevoerd om lobby te ondersteunen.

Geweld tegen vrouwen

Opvattingen over geweld tegen vrouwen zijn veranderd in 6 landen, soms bewerkt door brede allianties (bijvoorbeeld in Oeganda 130 organisaties). Ook werden 182 opvangcentra opgezet (in 7 landen) voor slachtoffers van geweld, voor opvang en voor juridische en sociale ondersteuning. Bij een andere alliantie werden nog eens 23.417 vrouwen ondersteund die slachtoffer van geweld waren.

Kindhuwelijken

In veel programma's, zeker op het gebied van onderwijs en kinderen, werd aandacht gegeven aan (opvattingen over) kindhuwelijken. In 526 dorpen is een officiële verklaring opgesteld dat het dorp vrij is van kindhuwelijken, door samenwerking met alle betrokkenen. In India werd in 3 staten aan dit onderwerp gewerkt, en is vermindering gemeten in 3 districten.

Vrouwen betrokken bij vrede en veiligheid

Verschillende allianties werkten aan het beter betrekken van vrouwen bij vrede, veiligheid en conflicten. Vaak was dit in kader van de VN veiligheidsraad verklaring 1325 (en 1820). In 23 landen werd hieraan gewerkt middels actieplannen en monitoring daarvan. 109 concrete verbeteringen zijn behaald. Daarnaast is dit onderwerp nu opgenomen in internationaal beleid voor fragiele staten (de New Deal), in het beleid van de VN organisaties voor vrouwen, en in de missies van de NAVO.

Beleid van overheden en instellingen

In 11 landen is beleid voor gendergelijkheid positief veranderd. In 4 landen door concrete wetswijzigingen. In 10 van deze landen is het aantal vrouwen in het parlement of vrouwelijke ministers gestegen, soms verdrievoudigd (Bolivia). In elk van deze landen is gewerkt met brede allianties van vrouwenorganisaties die hieraan bijgedragen hebben. Door een andere alliantie werden nog eens 271 verbeteringen in beleid of regelgeving gemeten, bijvoorbeeld over geweld tegen vrouwen of vrouwenbesnijdenis (in Somalië). 41 keer werd een analyse gedaan van de verschillende impact van beleid of interventies op mannen en vrouwen, bijvoorbeeld over de effecten van mijnbouw in 4 landen.

Tenslotte zijn er 20 voorbeelden waar beleid van financiële instellingen en bedrijven gendergelijkheid meer bevordert. Dat gaat om kredietinstellingen (10) en grootschalige economische programma's van overheden.

De mate waarin genderspecten ook bij andere resultaten een rol spelen, verschilt per schaalniveau. Op het individuele niveau is bij 55% van de resultaten een genderspect aanwezig. Dat aspect verschilt van het uitsplitsen van het resultaat naar mannen en vrouwen, tot doelgroepselectie van vrouwen, tot het inhoudelijk aandacht geven aan genderzaken. Op het niveau van de school of de groep, is een genderspect bij 27% van de resultaten te zien en op het internationale niveau is dit 9%. Het is goed mogelijk dat bij veel andere resultaten in werkelijkheid ook gendercomponenten zijn, die in de eindrapportages niet goed zichtbaar zijn. Zo is het vrijwel universeel dat organisaties resultaten op individueel niveau uitsplitsen naar geslacht.

De punten hieronder geeft per thema de belangrijkste gender aspecten weer die in de resultaten naar voren komen.

Inkomen en Armoede

Bij 32% van de resultaten een gendercomponent. Resultaten voor inkomen en productiviteit: vaak tussen één derde en twee derde vrouwen. Soms exclusief gericht op vrouwen. De diverse soorten spaargroepen zijn vaak overwegend vrouwen. Bij de trainingen daarvan wordt vaak aandacht gegeven aan genderaspecten zoals vrouwelijk leiderschap. Waar kwaliteit van dienstverlening van kredietinstellingen verbeterd is, is vaak ook aandacht gegeven aan gender.

Onderwijs

Bij 25% van de resultaten een gendercomponent. Waar directe ondersteuning voor onderwijs gegeven wordt, is dat vaak specifiek voor meisjes (bijvoorbeeld beurzen voor hoger onderwijs). Toegang tot lager onderwijs is meestal gelijk. Er zijn wel resultaten voor oudere meisjes die via non-formeel onderwijs weer terug naar school gaan. In de management en ouder-leraar comités wordt vaak inhoudelijk aandacht gegeven aan genderaspecten zoals het belang van onderwijs voor meisjes en vrouwelijk leiderschap. Vaak wordt ook gekeken of deze comités voldoende vrouwelijke leden hebben.

Gezondheid

Bij 60% van de resultaten een gendercomponent. Alle resultaten op het gebied van SRGR hebben direct te maken met genderaspecten (zie paragraaf 7). Waar iets gemeld wordt over patiënten bij reguliere gezondheidszorg, is dat ongeveer 60% vrouwen. Niet alleen in SRGR interventies, maar ook bij reguliere gezondheidsprogramma's wordt regelmatig ook aandacht gegeven aan kind-huwelijken, vrouwenbesnijdenis en geweld tegen vrouwen.

Milieu

Bij 33% van de resultaten een gendercomponent. Het werk aan hernieuwbare energie komt vooral vrouwen ten goede in besparing aan tijd en betere omstandigheden. Waar (340) groepen burgers meer te zeggen kregen over landbeheer, is ook specifiek aandacht gegeven aan gendergelijkheid.

WASH

Bij 19% van de resultaten een gendercomponent. Wel is het zo dat schoon drinkwater sowieso het meeste effect heeft op de situatie van vrouwen, omdat het niet alleen gezondheid verbetert, maar ook het werk om drinkwater te halen, vermindert. Bij sanitaire voorzieningen is dit ook zo, omdat het de veiligheid van vrouwen en meisjes verbetert. Bij deze resultaten was het genderaspect ook relatief het vaakst aanwezig, bijvoorbeeld doordat in de voorlichting bij de interventies ook expliciet aandacht aan gender gegeven werd.

Risicovermindering

Bij 22% van de resultaten een gendercomponent. Bij ongeveer 1 miljoen huishoudens die minder kwetsbaar werden voor rampen was de focus specifiek op vrouwen, of werden vrouwen actief betrokken. Bij allerlei vormen van training in gemeenschappen werden ook gender aspecten geadresseerd.

Mensenrechten en Media

Bij 29% van de resultaten een gendercomponent. Bij resultaten op het gebied van media werd aandacht gegeven aan gender door trainingen aan (3.146) journalisten, genderonderwerpen in kinderprogramma's in 7 landen en radio en TV programma's in nog eens 8 landen.

Op het gebied van mensenrechten gaat het bij landrechten ook vaak over vrouwen, bij arbeidsrechten (ook in de internationale campagnes) wordt altijd aandacht gegeven aan gender. Ook de programma's voor rechtsbijstand (voor 3 miljoen mensen) hebben specifieke aandacht voor de rechten van vrouwen.

Veiligheid en Goed bestuur

Bij 38% van de resultaten een gendercomponent. De meeste resultaten op het gebied van vrede en veiligheid richtten zich expliciet op de rol van vrouwen (bij 11 van de 17 resultaten). Alle programma's op het gebied van bescherming van kinderen (18 hulplijnen, 1.246 comités) richten zich ook op seksueel geweld.

Waar het bij goed bestuur gaat om deelname aan het politieke proces, is ook steeds gekeken naar vertegenwoordiging van vrouwen. Veel van de directe resultaten voor gender (zie boven) gaan over hetzelfde onderwerp.

Resultaten die direct met gender te maken hebben

Thema Leiderschap & Beslissingen

bereikt **2.900.000** meisjes en **1.400.000** jongens

Vrouwen in **64** gemeenschappen meer landrechten

In **8** sectoren gelijke toegang tot informatie

90.466 vrouwen nemen meer leiderschapsposities in

342 verbeteringen voor vrouwen op het gebied van landrechten dankzij lobby en verbinding

LEIDERSCHAP EN BESLISSINGEN

LANDRECHTEN

Opvattingen over geweld tegen vrouwen veranderd in **6** landen

182 opvangcentra opgezet in 7 landen

Ondersteuning aan **23.417** vrouwelijke slachtoffers van geweld

GEWELD TEGEN VROUWEN

526 dorpen vrij verklaard van kindhuwelijken

Na werk in 3 staten in **3** Indiase districten afname van het aantal kindhuwelijken

KINDHUWELIJKEN

In **23** landen aandacht voor beter betrekken van vrouwen bij vrede en veiligheid, **109** verbeteringen behaald, plus themaverankering in internationaal beleid

VROUWEN BETROKKEN BIJ VREDE EN VEILIGHEID

In **11** landen meer gendergelijkheid, bijvoorbeeld door meer vrouwen in de politiek

In **20** financiële instellingen meer aandacht voor gendergelijkheid

271 verbeteringen in beleid of regelgeving, bijvoorbeeld ten aanzien van vrouwenbesnijdenis in Somalië

BELEID VAN OVERHEDEN EN INSTELLINGEN

Genderaspecten per thema

GENDERCOMPONENT BINNEN THEMARESULTATEN IN %

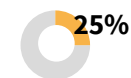
VOORBEELDEN

SRGR
Kindhuwelijken
Vrouwenbesnijdenis
Geweld tegen vrouwen

Spaargroepen vaak overwegend vrouwen

Terug naar school via non-formeel onderwijs
Voldoende vrouwen in ouder-leraar comités

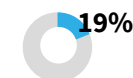
GEZONDHEID

INKOMEN EN ARMOEDE

ONDERWIJS

Tijd en betere omstandigheden door hernieuwde energie
Landbeheer

Minder werk om drinkwater te halen
Veiligheid door betere sanitaire voorzieningen

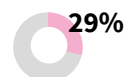

Actieve betrokkenheid van vrouwen bij trainingen om huishoudens minder kwetsbaar te maken voor rampen

MILIEU

WASH

RISICOVERMINDERING

Genderonderwerpen in kinderprogramma's
Landrechten en arbeidsrechten

Bescherming kinderen tegen seksueel geweld
Vertegenwoordiging vrouwen in politiek proces

MENSENRECHTEN EN MEDIA

VEILIGHEID EN GOED BESTUUR

In deze paragraaf worden resultaten samengevat die gerelateerd zijn aan millenniumdoelen 4, 5 en 6. De resultaten worden ingedeeld naar schaalniveau: individu, dienstverlener, sector, nationaal en internationaal. Naast brede gezondheidsinterventies is er ook meer specifiek gewerkt aan SRGR en psychosociale zorg.

7.1 Individu

Resultaten op individueel niveau worden alleen weergegeven als daar direct aan is bijgedragen. De resultaten op andere niveaus (bijvoorbeeld verbetering van ziekenhuizen of gezondheidsbeleid) komen uiteraard aan veel meer mensen ten goede. Op het niveau van het individu is bijgedragen aan de volgende verbeteringen.

Directe zorg voor specifieke doelgroepen	8.149 kinderen met een beperking zijn gerehabiliteerd en functioneren in de maatschappij. Hierbij is ook gewerkt aan vermindering van stigma voor 21.000 kinderen. Daarnaast ontvingen 206.370 mensen die dit nodig hadden thuiszorg.
Psychosociale zorg	438.259 kinderen maakten gebruik van psychosociale hulpverlening, deels na doorverwijzingen vanuit comités voor kinderbescherming, en deels naar aanleiding van hulpvragen bij hulplijnen die ontwikkeld zijn. Ook ontvingen 82.561 volwassenen psychosociale zorg, deels ouderen, en deels ook met medicijnen. En nog eens 220 duizend mensen kregen voorlichting over psychosociale hulpverlening.
Seksuele en reproductieve gezondheid en rechten (SRGR)	Ruim 4 miljoen mensen kregen training op het gebied van SRGR. Zij toonden 10-60% verbetering in hun kennis, houding en vaardigheden. 5,5 miljoen mensen waren betrokken bij SRGR voorlichtingen en op hun beurt bereikten zij 70 miljoen mensen met informatie. 5.485 jongeren maakten deel uit van specifieke groepen om over SRGR te praten en bij nog eens 9.772 volwassenen waren veranderingen te zien in kennis en houding.
	Veel meer mensen maakten gebruik van gezinsplanning, anticonceptie en professionele begeleiding bij zwangerschappen.

1,3 miljoen mensen bij één alliantie, 21,5 duizend bij een andere en 77 tot 300% toename van geboorten onder kundige begeleiding bij nog twee andere allianties die werkten in gebieden met enkele tientallen miljoenen mensen.

7.2 Dienstverlener

Op het niveau van dienstverleners (veelal ziekenhuizen) zijn de volgende resultaten behaald.

Kwaliteit van gezondheidszorg	444 instellingen hebben hun dienstverlening verbeterd. Deels (76) zijn dit partners die weer met meerdere klinieken werken. Vaak werd aan meerdere aspecten van kwaliteit gewerkt (personeel, in ieder geval 15.000 stafleden getraind, ICT, infrastructuur) en soms specifiek aan integratie van ICT. Kwaliteit werd gemeten door nationale standaarden, of via tevredenheid van gebruikers. Daar naast zijn 4.362 stafleden getraind in het omgaan met mensen met een handicap.
Kwaliteit van SRGR	154.827 stafleden en dienstverleners zijn getraind om SRGR diensten (beter) te verlenen. Dit gaat over voorlichting en andere SRGR diensten. Daarnaast is bij 389 instellingen de kwaliteit verbeterd. Soms gaat het dan om SRGR diensten ingebed in bredere gezondheidszorg. Ook is in twee landen (Bolivia en Guatemala) de SRH dienstverlening verbeterd met een focus op kwetsbare groepen, zoals de LGBT populatie.

7.3 Sector, nationaal en internationaal

Op het niveau van de gezondheidssector, nationaal en internationaal beleid is bijgedragen aan de volgende veranderingen.

Gezondheidsbeleid verbeterd	In 16 landen is beleid verbeterd. Dit gaat bijvoorbeeld over betere integratie van jeugd- of van ouderenzorg, financiering op basis van resultaten (in 6 landen), gezondheidsrechten van marginale groepen en verbeterde transparantie. Daarnaast nog in 5 landen beter beleid over integratie van ICT in de gezondheidszorg (bijvoorbeeld eHealth in Tanzania) en in 5 andere landen is psychische zorg beter verankerd, bijvoorbeeld door richtlijnen, meer budgetten en specifieke centra.
Internationaal gezondheidsbeleid verbeterd	Op internationaal niveau (bij de EU) is er meer aandacht voor het behouden van gezondheidspersoneel en dit is ook opgenomen als onderdeel van duurzaam ontwikkelingsdoel 3 (SDG 3). Op het gebied van ethiek rondom nieuwe medicijnen is de invloed van bedrijven op de WHO verminderd en de EU heeft ethische richtlijnen opgenomen voor de introductie van nieuwe medicijnen.

Enkele vernieuwende producten zijn ontwikkeld rondom moeder- en kindzorg, bijvoorbeeld een draagbaar echo-apparaat. Daarnaast is in 7 landen het gezondheidsbeleid inclusiever geworden op het gebied van seksuele identiteit en zijn nog eens 51 verbeteringen in beleid gerealiseerd in diverse landen, bijvoorbeeld meer duurzame financiering van SRH diensten (in 4 landen), SRGR lessen in het onderwijscurriculum (Mali en 6 andere landen), veranderingen op het gebied van sociale normen rondom kindhuwelijken, betere wetgeving rondom seksueel geweld (Malawi) en onderwijs na of tijdens zwangerschap (Tanzania). Tot slot is de rol van SRGR in de SDGs bepleit en is eraan bijgedragen dat SRGR één van de speerpunten van Nederlands beleid is en SRGR als deel van de ODA bestedingen steeg van 3,2 naar 5,1%.

7.1 Individu

Rehabilitatie van **8.149** kinderen met een beperking en werk aan stigmavermindering van **21.000** kinderen

Thuiszorg voor
206.404
mensen

DIRECTE ZORG VOOR SPECIFIEKE
DOELGROEPEN

Psychosociale zorg voor
438.259 kinderen en
82.561 volwassenen

en **220.000** mensen

PSYCHOSOCIALE ZORG

SRGR training aan ruim
4.000.000 mensen

Gemeten verbetering
van SRGR-besluiten bij
9.772 mensen

5.500.000 voorgelichte mensen
bereikten **70.000.000** anderen

5.485 jongeren
spraken georganiseerd
over SRGR

Toename kundig begeleide geboorten van **77 tot 300%**
in werkgebied waar enkele tientallen miljoenen mensen wonen

SRGR

7.2 Dienstverlener

444 instellingen een betere
dienstverlening

Training van
15.000 stafleden
en opleiding van **4.362**
professionals in omgang met
mensen met een handicap

KWALITEIT VAN GEZONDHEIDSZORG

389 instellingen
betere SRGR-zorg

SRGR-training aan
154.827
dienstverleners

In **2** landen aandacht voor SRGR van
LGBT'ers en sekswerkers

KWALITEIT VAN SRGR

7.3 Sector, nationaal en internationaal

Beter gezondheidsbeleid
in **6** landen (zorg-
integratie, financiering,
rechten, transparantie)

ICT in de zorg:
in **5** landen een
beter beleid

Betere psychische zorg
in **5** landen

GEZONDHEIDSBELEID VERBETERD

Behoud zorgpersoneel
nu een Sustainable
Development Goal (SDG)

Minder invloed van
bedrijven op
de WHO

Ook **ethiek** nu in
EU richtlijnen voor
nieuwe medicijnen

INTERNATIONAAL
GEZONDHEIDSBELEID VERBETERD

Draagbaar echo-apparaat
geïntroduceerd

51 SRGR

Meer Nederlands geld naar SRGR in
ontwikkelingslanden: ODA besteding
omhoog van **3,2** naar **5,1%**

SRGR SECTOR EN BELEID VERBETERD

In deze paragraaf worden resultaten samengevat die gerelateerd zijn aan milleniumdoel 7 a en b, maar ook alles wat te maken heeft met aanpassing aan klimaatverandering en het omgaan met en weerbaar worden tegen rampen. In de praktijk van de interventies is er overlap met andere thema's. Bijvoorbeeld veel van het werk op het gebied van landbouw (onderdeel van paragraaf 4) werkt ook expliciet aan duurzaamheid. Omgekeerd hebben sommige resultaten hieronder ook een effect op het inkomen van mensen. Het werk aan het beleid van financiële instellingen in dezelfde paragraaf heeft ook vaak betrekking op duurzaamheid en biodiversiteit, naast de sociale aspecten. Ook het werk aan klimaatadaptatie en weerbaarheid tegen rampen bevat elementen van duurzaamheid. Tot slot is er vaak een connectie tussen werk aan landbeheer en werk aan landrechten en landgrabbing. Dat laatste onderwerp is onderdeel van paragraaf 10.1.

8.1 Milieu

Hernieuwbare energie	366.246 huishoudens maken gebruik van duurzame energie en 90 bedrijven op dit gebied zijn winstgevend. Dit betreft 63 biogasbedrijven (dat is 40% van het totaal aantal biogasbedrijven) en 27 bedrijven die duurzame kooktoestellen verkopen. De biogasinstallaties bespaarden in deze periode 1,2Mton CO ₂ (gelijk aan de jaarlijkse uitstoot van 150.000 huishoudens).
Landbeheer	480.000 huishoudens zijn betrokken bij duurzaam landbeheer. Het gaat om ruim 1,7 miljoen hectare land. De productie van deze huishoudens ging ook omhoog met 10 tot 80%. Ook de inspraak over landbeheer is verbeterd volgens 340 lokale maatschappelijke organisaties.
Bedrijven	Er is veel lobbywerk gedaan om het beleid van financiële instellingen en internationale organisaties beter te maken. Die verbeteringen hadden bijna altijd te maken met mensenrechten, maar vaak ook met milieu. Bij 38 grotere bedrijven zijn standaarden afgesproken over de duurzaamheid van productiesystemen, onder anderen gerelateerd aan de REDD+ strategie

voor vermindering van CO₂ uitstoot. In Nederland is met het 'Green IT' programma bijgedragen aan het milieuvriendelijker maken van datacenters.

Beleid

In 3 landen zijn verbeteringen in beleid op het terrein van duurzaamheid van landgebruik, naast de beleidsveranderingen gerelateerd aan *landgrabbing*. Bij de FAO en in de UNCCD is door lobby-inspanningen de combinatie bos, landgebruik en voedsel sterker op de agenda gekomen.

Bij de VN is beleid over 'duurzame energie voor iedereen' (SE4ALL) positief beïnvloed. Bij de WereldBank is invloed uitgeoefend op de milieucriteria van investeringen en op een energie strategie, evenals bij de EU. Ook is geïnvesteerd in een aantal kennis strategieën op dit gebied.

8.2 Weerbaarheid tegen rampen

Het geven van noodhulp maakt geen onderdeel uit van MFS II. Wel heeft een aantal allianties gewerkt aan het minder kwetsbaar maken van gemeenschappen en huishoudens voor rampen en de gevolgen daarvan. Meestal gaat het dan om natuurlijke rampen, soms mede als gevolg van klimaatveranderingen. Hierbij gaat het om herkennen van risico's, verminderen van kwetsbaarheid, bijvoorbeeld door aanpassingen, en verminderen van de gevolgen van rampen.

Grotere

weerbaarheid

3.578.357 huishoudens zijn minder kwetsbaar geworden voor rampen. In India zijn na de storm Thane huizen vergoed via microverzekeringen, en in Ethiopië hadden dorpen bij droogte drie maanden langer geen hulp nodig. In Nigeria werden lokale vluchtelingen betrokken bij het meer weerbaar maken van gemeenschappen tegen droogte. Veel interventies werkten ook aan capaciteiten van groepen. Bij voorbeeld in 549 gemeenschappen maakten groepen risico-inventarisaties en werden gemiddeld 3 maatregelen per gemeenschap genomen. Soms lag de nadruk op het aanpassen aan de gevolgen van klimaatverandering. Een voorbeeld dat een systeem voor vroege waarschuwing werkte, was dat de overheid in een gebied in Somalië de bevolking op tijd kon laten evacueren.

Provinciaal

en nationaal beleid

In 9 landen is beleid verbeterd op het gebied van weerbaarheid tegen rampen, aanpassing aan klimaatverandering en het onderhouden en herstellen van ecosystemen. Soms is ook meer budget beschikbaar gemaakt voor een geïntegreerde aanpak van deze zaken. 330 overheidsinstanties in deze landen zijn hierbij betrokken. Daarnaast zijn er nog eens 162 voorbeelden van gunstige veranderingen in beleid op deze terreinen in diverse landen en provincies. Soms gaat het ook om integraal waterbeheer dat landen overstijgt, zoals bij de Mekong, de Indus en de Limpopo. In deze voorbeelden lag de nadruk op de belangen van kleine boeren en vissers.

Internationaal
beleid

Bij de WereldBank is invloed uitgeoefend op beleid voor vermindering van risico's op rampen: (uitwerking van het Sendai raamwerk van de VN). Ook is eraan bijgedragen dat dit onderwerp opgenomen is in de SDGs en is door verschillende allianties bijgedragen aan de dialoog en lobby rondom het klimaatakkoord van Parijs.

8.1 Milieu

Duurzame energie in
366.246 CO₂↓
huishoudens

Winst voor **63** biogasbedrijven en **27**
aanbieders van duurzame kooktoestellen

1,2 megaton CO₂-uitstoot
voorkomen door biogasinstallaties

HERNIEUWBARE ENERGIE

Beter beleid voor
duurzaam landgebruik en
voorkomen van *landgrabbing*
in **3** landen

Nu (scherper) op hun agenda's:

FAO	bos, landgebruik, voedsel
UNCCD	bos, landgebruik, voedsel
VN	duurzame energie (SE4ALL)
WereldBank	investeringscriteria en energie
EU	investeringscriteria en energie

BELEID

480.000 huishoudens die
1,7 miljoen hectare land
nu duurzaam beheren

De productie hierop
steeg van van 10 tot 80%

en **340** lokale organisaties hebben
nu meer inspraak op landbeheer

LANDBEHEER

Duurzame productiestandaarden
in **38** bedrijven

Goed en veel
lobbywerk.
Door Green IT bijvoorbeeld,
voor groenere
datacenters
in Nederland

GreenIT

BEDRIJVEN

8.2 Weerbaarheid tegen rampen

3.578.357
huishoudens weerbaarder tegen rampen

Risico-inventarisatie in
549 gemeenschappen
die gemiddeld 3
maatregelen namen

Een evacuatie in Somalië op tijd door
vroegge waarschuwing

GROTERE WEERBAARHEID

Beter beleid door **330**
overheidsinstanties
in **9** landen voor:

- weerbaarheid tegen rampen
- aanpassing op klimaatverandering
- herstel van ecosystemen

Daarnaast: **162** beleidsverbeteringen
op dezelfde thema's in andere landen
en provincies

PROVINCIAAL EN NATIONAAL BELEID

VN Sendai Raamwerk voor
reductie van risico's bij
rampen beïnvloed

Reductie
ramprisco's
nu een
Sustainable
Development
Goal (SDG)

Alliantie-inzet voor het
klimaatakkoord in Parijs

INTERNATIONAAL BELEID

Water, sanitair en hygiëne

In deze paragraaf worden resultaten samengevat die gerelateerd zijn aan milleniumdoel 7c. Dit milleniumdoel gaat over toegang tot schoon drinkwater en sanitaire voorzieningen. In de praktijk wordt dit vrijwel altijd gecombineerd met werk aan betere hygiëne, samen afgekort als WASH. Eén alliantie richtte zich in het bijzonder op dit thema (de WASH alliantie), maar ook andere allianties werkten hieraan.

9.1 Individueel

Op het individuele niveau werden de volgende resultaten bereikt

Schoon drinkwater	774.365 mensen kregen toegang tot schoon drinkwater. De meeste mensen gebruiken het schone drinkwater het hele jaar door. Soms gaat het over huishoudens en is dus het aantal mensen hoger.
Goede sanitaire voorzieningen	1.048.221 mensen kregen toegang tot sanitaire voorzieningen. Vrijwel altijd gebeurde dit zonder directe subsidies, met een bedrijfsmatige aanpak en eigen investeringen van mensen, zodat duurzaamheid beter gewaarborgd is.
Betere hygiëne	3,4 miljoen mensen ontvingen voorlichting over hygiëne. De meerderheid van hen geeft zelf aan meer hygiënisch te leven. Daarnaast zijn ongeveer 25 miljoen mensen bereikt via media campagnes over dit onderwerp.
Afval	21.000 mensen genereren inkomsten door 53 initiatieven op het gebied van verwerking van afval.

9.2 Institutionele inbedding

Programma's op het gebied van WASH hebben vooral ook gewerkt aan de inbedding van water- en sanitaire voorzieningen in de context, zodat onderhoud op duurzame manier plaatsvindt, en er blijvend financiering voor is. Aan de volgende resultaten is bijgedragen.

Onderhoud van WASH	156 WASH comités zijn gevormd en 370 van deze comités zijn versterkt om 193 waterpunten te onderhouden en hygiëne voorlichting te geven. De WASH alliantie heeft een zakelijke aanpak ontwikkeld (Diamond) voor realisatie en onderhoud van watervoorzieningen, waarbij bedrijfsleven, overheid en burgers samenwerken. Bij 70 initiatieven werd die gezamenlijke aanpak gerealiseerd. Daarnaast werden 4.730 overheidsmensen getraind in duurzame WASH.
Financiering van WASH	35 financiële producten gericht op WASH werden in gebruik genomen, waaronder specifieke leningen bij 19 kredietinstellingen (er werden wel meer dan 1.000 dergelijke producten ontwikkeld). In 7 landen werd het budget voor WASH structureel verhoogd.
Duurzaamheid van WASH	Er is een aanpak ontwikkeld waarbij naar vijf aspecten van duurzaamheid van WASH interventies wordt gekeken. Deze aanpak wordt breed toegepast, ook in Nederlands beleid.

9.1 Individu

774.365

mensen toegang tot
schoon drinkwater

SCHOON DRINKWATER

Afvalverwerking een
inkomstenbron voor

21.000

mensen

53 initiatieven rondom
afvalverwerking

AFVAL

1.048.221

mensen toegang tot
sanitaire voorzieningen

GOEDE SANITAIRE VOORZIENINGEN

3.400.000

mensen voorgelicht over
hygiëne

25.000.000
mensen bereikt met
mediacampagne
over hygiëne

BETERE HYGIËNE

9.2 Institutionele inbedding

WASH

Water Sanitation & Hygiene

156 nieuwe WASH comités

370 WASH comités versterkt

70 initiatieven waar bedrijven,
overheid en burgers samen
watervoorzieningen realiseren en
onderhouden

4.730 ambtenaren getraind om
WASH te verduurzamen

ONDERHOUD VAN WASH

35 nieuwe financiële
WASH producten

7 landen structureel
een ruimer WASH budget

FINANCIERING VAN WASH

Aandacht voor duurzaamheid in
WASH interventies door nieuwe,
breed toegepaste aanpak

DUURZAAMHEID VAN WASH

Mensenrechten *en Media*

In deze paragraaf worden alle resultaten gepresenteerd die te maken hebben met mensenrechten en media. Het complexe van het onderwerp mensenrechten, is dat niet alleen deze specifieke resultaten over mensenrechten gaan, maar dat veel van de resultaten op het gebied van andere thema's ook behaald zijn met een rechtenbenadering. Sommige allianties kiezen ervoor om alle resultaten het label 'recht op...' te geven. Werken aan inkomen wordt dan 'recht op inkomen' genoemd. In dit rapport zijn resultaten zoveel mogelijk gepresenteerd bij deze inhoudelijke thema's. Dat betekent dat naast de resultaten die hier genoemd worden, het grootste deel van dit rapport gelezen kan worden als resultaten die te maken hebben met mensenrechten.

Naast de onderwerpen die hieronder gepresenteerd worden, is door veel allianties gewerkt aan het thema 'ruimte voor maatschappelijk middenveld'. Hoewel de maatschappelijke ruimte in veel landen al jaren achter elkaar afneemt, is dit onderwerp wel sterk op de agenda gezet, tot aan de VN waar beleid gemaakt wordt over counter-terrorisme, één van de factoren die in verband worden gebracht met de afnemende ruimte voor maatschappelijke organisaties.

10.1 Mensenrechten

Rechten op land
en hulpbronnen

1.032 keer kreeg een lokale groep burgers of een dorpsgemeenschap meer zeggenschap over het beheer van land in hun omgeving. Daarnaast waren er nog eens 98 organisaties en 22 netwerken die gemeenschappen hielpen hun recht op land of grondstoffen te houden. Door hun inspanningen claimden mensen 5.372 keer met succes het recht op hun land.

In totaal waren er 165 voorbeelden dat beleid over landrechten verbeterd is. Soms was dit op het niveau van provincies en soms nationaal (39) of zelfs internationaal (49). Vaak ging het om beleid over wie toegang heeft tot land, of gebruik ervan, of over de koppeling tussen duurzaamheid en productie,

over de rol van lokale bewoners bij beheer van land of over (verbod op) houtkap of jacht.

Rechten van
minderheden

In 18 landen zijn verbeteringen te zien in het respecteren van de rechten van minderheden. 31 coalities en netwerken werkten aan deze verbeteringen. Veel andere allianties werkten ook specifiek met minderheden vanuit een rechtenbenadering. Veel resultaten bij andere thema's (bijvoorbeeld SRGR en onderwijs) kwamen ook ten goede aan minderheden. In veel gevallen is de concrete ondersteuning voor deze groepen ook gebruikt voor lobby bij overheden om rechten van deze groepen meer te respecteren.

Rechtssystemen

Er zijn 38 voorbeelden dat rechtssystemen beter zijn gaan functioneren. Daarnaast is dit ook het geval in drie landen: in Zuid-Soedan zijn verbeteringen van gezinsrecht bij lokale rechtbanken, in Afghanistan werden 300 vrouwelijke rechters getraind en in DR Congo werden mobiele rechtbanken opgezet en zijn informele rechtssystemen versterkt. In deze landen werden bijna 15.000 mensen direct ondersteund om recht te krijgen. Door het werk van nog een andere alliantie kregen 3 miljoen mensen toegang tot rechtsbijstand, werden rechtssystemen gemonitord, en werd gelobbyd om rechtspraak te verbeteren. In nog eens 5 landen is het curriculum van mensenrechten verbeterd.

Het beter laten functioneren van rechtssystemen ging ook via het rapporteren van schendingen van mensenrechten. In 10 landen gebeurt dit meer systematisch door het werk van brede coalities van rechtenorganisaties. Deze schendingen gaan vaak over politieke rechten, maar ook arbeidsrechten en seksuele rechten.

Ook werd gewerkt aan het voorkomen van onterecht geweld door politie en leger. 31 van de 46 organisaties die hieraan werkten, zagen deze schendingen van mensenrechten verminderen.

Rechten en
veiligheid
van kinderen

30.763 kinderen en jonge mensen zijn weerbaarder tegen geweld, uitbuiting, misbruik en verwaarlozing door het volgen van *life skills*. Hiervoor werd een scala aan creatieve methoden ontwikkeld. Deze kinderen vormden ook minimaal 159 kinderclubs of kinderparlementen die met andere be langhebbenden spraken en vaak vele volwassenen bereikten. 18.163 ouders voeden hun kinderen beter op, met meer respect voor de rechten van kinderen.

Anderen werkten op het niveau van lokale gemeenschappen aan structuren voor bescherming van kinderen en promotie van hun rechten. Deze structuren bestaan uit lokale leiders en vertegenwoordigers van publieke diensten en worden vaak getraind in een breed scala van onderwerpen dat te maken heeft met rechten van kinderen.

Deze structuren functioneren op verschillende schaalniveaus waarbij ook wordt gewerkt aan juridische ondersteuning en mogelijkheden voor door verwijzing bij misbruikzaken. Er werden 1.246 dergelijke comités opgericht en versterkt. Ook werden 3.000 professionals, 26.000 lokale leiders, 29.000 stafleden van overheden, 281 dienstverleners en nog 22.000 andere volwassenen getraind in kinderrechten.

In 13 landen werden 18 hulplijnen ontwikkeld waar kinderen terecht kunnen. De meeste van deze telefonische diensten functioneren nu zelfstandig. Meer dan 400.000 hulpvragen werden behandeld.

Tot slot werd het thema kinderrechten verder op de agenda gezet op allerlei niveaus in Afrikaanse landen. 52 Afrikaanse landen hebben nu beleid voor de bescherming van kinderen.

Bedrijven en mensenrechten

Verschillende allianties werkten op het snijvlak van bedrijfsleven en mensenrechten. De VN gids over dit onderwerp werd mede vormgegeven door input van deze organisaties.

495 keer werd bij een bedrijf een verbetering vastgesteld in het respecteren van mensenrechten. 197 van deze bedrijven voldoen hiermee aan internationale standaarden, mede door het werk van 100 organisaties. Dit betreft onder andere kledingbedrijven in Bangladesh. Andere voorbeelden zijn de tomatenleveranciers van Ahold uit Marokko en de maatregelen die Coca Cola nam om *landgrabbing* tegen te gaan. De rechten van werkers in de mijnbouwsector (inclusief steenkool, olie en gas) kregen meer aandacht door initiatieven op het gebied van transparantie, standaarden en ethische codes.

Naast het werken aan verbetering, werkten allianties ook met klachtenmechanismen als rechten geschonden waren (zie ook hieronder). 151 keer konden groepen mensen die een conflict met een bedrijf hadden, dit afdoende oplossen, bijvoorbeeld door compensaties na de Rana Plaza ramp in Bangladesh.

Er werden 165 concrete verbeteringen gezien in het investeringsbeleid van banken, mede als gevolg van de Eerlijke Bankenwijzer met 700.000 bezoekers en 30.000 klachten door deze bezoekers. Dit instrument is in 7 landen toegepast en het concept wordt verbreed naar investeringen van pensioenfondsen. Ook is een alliantie betrokken bij een convenant van de SER met de bankensector over internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen.

Beleid voor mensenrechten

Er zijn 134 voorbeelden waarbij overheden in hun beleid meer rekening houden met mensenrechten en de belangen van lokale gemeenschappen, vaak door lobby-initiatieven van deze mensen.

Ook is gewerkt met overheden over regelgeving over de relatie bedrijfsleven en mensenrechten. Er is bijvoorbeeld een breed initiatief (IGWG) om te komen tot een juridisch bindend instrument bij schendingen van rechten door bedrijven in plaats van de huidige mechanismen die op vrijwilligheid gebaseerd zijn. Bij allerlei EU forums op dit terrein is gewerkt aan sterkere vertegenwoordiging vanuit het maatschappelijk middenveld, waardoor de invloed vergeleken met die van het bedrijfsleven toegenomen is.

10.2 Media

Naast een alliantie die zich specifiek richtte op media en persvrijheid, was in vier andere allianties ook een organisatie op dit gebied betrokken. Mede hierdoor zijn de relaties tussen maatschappelijk middenveld en media versterkt. In 8 landen werden organisaties getraind in hoe ze media beter kunnen betrekken bij hun werk. Verder werden de volgende resultaten behaald.

Journalisten

3.146 journalisten werden getraind in onderzoeksjournalistiek met speciale aandacht voor democratische processen en het representeren van kwetsbare groepen. Daarnaast zijn er nog eens 282 voorbeelden waarbij journalisten professioneler werken, met aandacht voor het aansluiten bij burgerjournalistiek, gebruik van nieuwe media, gender, ethiek en onafhankelijkheid.

Programmering en technologie

In 9 landen werden professionele nieuwsprogramma's voor kinderen ontwikkeld, waarin ook ontwikkelingsrelevante onderwerpen behandeld worden, en daarnaast nog eens 960 radioprogramma's voor kinderen. Ook in radio en TV programma's voor volwassenen konden gevoelige onderwerpen op een goede manier naar voren gebracht worden. In 8 landen gebeurde dit over onderwerpen als gender, LGBT, corruptie, onderdrukking en zelfs genocide.

Verder zijn er 35 platforms voor nieuwe media opgezet waardoor enkele miljoenen mensen toegang kregen tot nieuws, en zijn er nog eens 3 voorbeelden van nieuwe technologie waaronder een app voor burgerjournalistiek (met intussen 3.723 verhalen van burgerjournalisten) en een site voor anoniem rapporteren van misstanden in Mexico.

Verschillende allianties maakten documentaires als onderdeel van hun programma's. Sommige daarvan kregen brede erkenning of prijzen voor hun kwaliteit, zoals de documentaires *Democrats* (Zimbabwe), *The square* (Egypte) en *March to progress* (Filipijnen).

In totaal werden in 9 landen verbeteringen gezien in beleid en regelgeving voor media. Het gaat dan bijvoorbeeld over persvrijheid. In veel andere landen was er overigens verslechtering. Voorbeelden zijn grotere mogelijkheden voor lokale radiostations in Bangladesh (waardoor in een geval al 35 kindhuwelijken voorkomen werden), de positie en effecten van MexicoLeaks met verhalen over geweld en corruptie. In 6 landen verbeterde de functie

10.1 Mensenrechten

In **1.032** situaties meer zeggenschap over landbeheer door lokale gemeenschappen

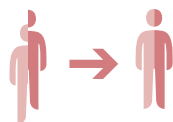

165 verbeteringen van landrechtenbeleid

5.372 succesvolle landclaims door gemeenschappen, gestimuleerd door **98** organisaties en **22** netwerken

Meer respect voor rechten van minderheden in

18 landen

RECHTEN OP LAND EN HULPBRONNEN

38 voorbeelden waar het rechtssysteem beter functioneert

10 landen brengen de schendingen van mensenrechten beter in kaart

Zuid-Soedan : Beter gezinsrecht bij lokale rechtbanken
Afghanistan : **300** vrouwelijke rechters getraind
DR Congo : Mobiele rechtbanken & sterker informeel recht

15.000 mensen ontvingen hier rechtshulp

RECHTSSYSTEMEN

RECHTEN VAN MINDERHEDEN

Dankzij één alliantie rechtsbijstand nu voor **3.000.000** mensen bereikbaar

10.1 Mensenrechten

Life skills-training voor **30.763** kinderen: zij zijn nu weerbaarder tegen geweld, uitbuiting, misbruik en verwaarlozing

Intervisie en discussie in **159** kinderclubs of -parlementen

1.246 nieuwe comités werken aan bescherming van kinderen en promotie van hun rechten

80.000 mensen getraind in kinderrechten, waaronder **3.000** professionals, **26.000** lokale leiders, **29.000** stafleden van overheden en **281** dienstverleners

18 hulplijnen in **13** landen behandelden **400.000** telefonische hulpvragen

52 Afrikaanse landen hebben nu beleid voor bescherming van kinderen

495 bedrijven respecteren mensenrechten beter:

Met hulp van **100** organisaties voldoen **197** van hen nu aan internationale standaarden

Verschillende allianties zetten zich in voor het bankenconvenant over Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (facilitator: SER)

Initiatieven als **De Eerlijke Bankwijzer** (7 landen, 7.000.000 bezoekers, 30.000 klachten) droegen bij aan **165** verbeteringen in investeringsbeleid

EerlijkeBankwijzer.

Oplossingen in **151** conflicten tussen groepen burgers en bedrijven

BEDRIJVEN EN MENSENRECHTEN

134 voorbeelden van verscherpte aandacht in overheidsbeleid voor mensenrechten

Allianties bepleiten met andere partijen een Internationaal Juridisch Bindend Instrument voor berechting bij schending van mensenrechten door bedrijven

BELEID VOOR MENSENRECHTEN

10.2 Media

In **3.146**

journalistentrainingen
focus op democratisering
en kwetsbare groepen

282 voorbeelden van
professionalisering van journalisten met
aandacht voor burgerjournalistiek

JOURNALISTEN

Betere media-regelgeving
in **9** landen

In **9** landen verbeterde
functie van de media als
waakhond aangetoond

BELEID

Ontwikkelingsrelevante tv-programma's
voor kinderen in **9** landen

960 radioprogramma's voor kinderen

In **8** landen gevoelige thema's op radio
en tv zoals gender, LGBT, corruptie,
onderdrukking en genocide

Burgerversterkende media: **35** nieuwe
mediaplatforms, **3** digitale tools en
diverse (prijswinnende) documentaires

PROGRAMMERING EN TECHNOLOGIE

Veiligheid en *Goed bestuur*

In deze paragraaf worden alle resultaten gepresenteerd die te maken hebben met goed bestuur en veiligheid. Resultaten op het gebied van veiligheid hebben vaak, maar niet altijd, te maken met fragiele staten of situaties.

11.1 Goed bestuur

In deze paragraaf gaat het over goed bestuur door overheden, maar ook de samenwerking met en de rol van burgers in hun kleinere of grotere verbanden. De organisatie van burgers in allerlei groepsverbanden, en hun samenwerking met en representatie en invloed op overheden kan gezien worden als één van de meest voorkomende soort resultaten binnen het MFS II stelsel.

Eigen initiatief van burgers

Bijna alle allianties die met lokale gemeenschappen werkten, deden dat via comités. Veel van deze dorpsontwikkelingscomités, of comités die werken aan een bepaald thema, of verbonden zijn met specifieke dienstverleners of instellingen zijn opgezet of functioneren beter.

Bij een programma voor gemeenschapsontwikkeling waren 62 goede voorbeelden van eigen duurzame en sociale ontwikkeling vanuit lokale gemeenschappen, waarbij de initiatieven in 19 situaties werden overgenomen door overheden of anderen om op grotere schaal uit te rollen.

Bij een ander programma ontwikkelden en financierden groepen mensen hun eigen projecten. 10.000 van deze groepen werden getraind in het realiseren van fondsen en 1.301 van deze groepen brachten 4 miljoen euro lokaal geld op en voerden de projecten uit.

Deelname aan het politieke proces

130.277 mensen zijn deel gaan nemen aan politieke processen en veel van hen geven aan dat ze inderdaad meer invloed hebben op beleidsvorming. 90.466 van deze mensen zijn vrouwen (hun sterkere deelname aan politieke processen werd al genoemd als direct resultaat van genderprojecten).

In 10 landen werden technische systemen ontwikkeld die het makkelijker maken om mensen te betrekken bij processen. Deze systemen, bijvoorbeeld voor interactieve SMS, functioneren vaak op nationaal niveau en kunnen gebruikt worden door overheden, maar ook door dienstverlenende instellingen.

Invloed van burgers op beleid

Zoals boven deze tabel al genoemd, werkten veel allianties aan representatieve groepen van burgers die invloed kregen op beleid. In totaal gaat het om ruim 16.000 groepen, waarbij vaak (maar niet altijd) ook structuren werden ontwikkeld op hoger niveau (als clusters of federaties van groepen). Eén alliantie heeft gemeten dat 1.267 dergelijke groepen meer invloed op beleid heeft en actief is in lobbyactiviteiten, netwerken en (451) multistakeholderbijeenkomsten. Een andere alliantie noemt dat 125 lokale organisaties voor hun rechten konden opkomen, waarbij 61 keer de investering van de overheid ten gunste van deze mensen omhoog ging en bijna 10.000 huishoudens daar direct van profiteerden. En weer een andere alliantie noemt 331 voorbeelden van meer invloed van lokale gemeenschappen op lokale overheden.

Het onderwerp 'ruimte voor maatschappelijk middenveld' is ook in paragraaf 10 genoemd. 365 keer werden voorstellen gedaan om het recht tot participatie door maatschappelijk middenveld te waarborgen. Zowel op nationaal als op internationaal niveau. Dit heeft het tijt nog niet weten te keren.

Monitoren van bestedingen van de overheid

3.000 mensen zijn getraind en werden actief in het monitoren van WASH budgetten. 187 andere lokale organisaties werden ook betrokken bij dit monitoren, onder anderen op het gebied van gezondheid. Het monitoren van budgetten werd meestal gekoppeld aan bredere initiatieven om de overheid te bewegen tot meer transparantie of tot betere dienstverlening. Daarom zijn deze voorbeelden niet uitputtend en is monitoring van budgetten veel vaker toegepast.

Verantwoording van overheid naar burgers

Een effect van het monitoren van (uitgaven van) overheden is dat deze overheden ook beter verantwoording gaan afleggen aan burgers. In 2 landen werd deze verantwoording beter op nationaal niveau. Veel vaker was dit het geval op lokaal of provinciaal niveau. Eén van de manieren om hieraan te werken, was via het stimuleren van open data.

Belasting en financiële instellingen

Verschillende allianties hebben belastingontwijking door grote bedrijven op de agenda gezet en dit is een breed gedragen onderwerp geworden, zowel op Nederlands als op Europees niveau. Dit gebeurde onder anderen door het Tax Justice Netwerk. 120 journalisten werden op dit onderwerp getraind. Bij de EU en andere internationale instellingen waren 6 concrete voorbeelden van maatregelen tegen belastingontduiking.

Ook het beleid van het IMF werd positief beïnvloed op het gebied van kwijtschelding van schulden van de armste landen en leenvoorwaarden. En in 10 landen hebben overheden de voorstellen van organisaties overgenomen om hun investeringsbeleid meer ontwikkelingsrelevant te maken, bijvoorbeeld 7 keer op het terrein van agri-brandstof (dat niet ten koste mag gaan van voedselzekerheid).

11.2 Veiligheid

Als het om vrede en veiligheid gaat, is bij genderprogramma's vaak specifiek gewerkt aan de rol van vrouwen hierbij (bijvoorbeeld in het kader van VN Veiligheidsraad verklaring 1325). Daarnaast werden nog de volgende resultaten behaald.

Conflicten 670 comités of gemeenschappen en nog eens 676.719 mensen zijn sterker geworden in het voorkomen en oplossen van conflicten en soms ook in het bewerken van verzoening. Vaak wordt dit werk gecombineerd met het krijgen van invloed op (meest lokale) overheden of met versterken van capaciteit van de overheid in het omgaan met conflicten, soms ook met werken aan weerbaarheid, inkomen of landbeheer. Bij 249 van deze comités gaat het vooral om land- en waterconflicten. Vaak werken partners naast het lokale niveau ook met brede coalities op nationaal niveau. Naast het bovenstaande is op dit thema ook gewerkt in 3 provincies in Afghanistan en zijn 928.000 mensen betrokken bij trainingen voor veiligheid en het oplossen van conflicten.

Beleid rond wapens en veiligheid Op beleidsniveau krijgt het concept van veiligheid van mensen (*Human Security*) meer aandacht, bijvoorbeeld in de Nederlandse veiligheidsstrategie, maar ook internationaal.

De beleidsvorming rondom wapens is beïnvloed op de volgende 5 onderwerpen: clustermunitie (4 wapenbedrijven stopten de productie hiervan, waarvan bij 2 de bijdrage van maatschappelijke druk evident was); een internationale overeenkomst over wapenhandel (ATT) waarin de Nederlandse overheid een goede rol speelde en de bijdrage van PAX erkende; het tegengaan van *killer robots*; drones en uraniumhandel.

Er zijn 34 voorbeelden waarbij regionale (12) en nationale (12) overheden, of de VN (10) met het maatschappelijk middenveld samenwerkten aan preventie van conflict en het bevorderen van vrede. Bij al deze voorbeelden van samenwerking konden maatschappelijke veel aspecten op de agenda zetten en de uitkomsten beïnvloeden.

11.1 Goed bestuur

Alliantiebreed gedragen aanpak: verandering via lokale comités

19 van 62 duurzame initiatieven voor gemeenschapsontwikkeling geborgd door schaalvergroting

1.301 van 10.000 getrainde groepen wierven
€ 4.000.000 voor hun projecten

EIGEN INITIATIEF VAN BURGERS

130.277 extra deelnemers aan het politieke proces (van wie 90.446 vrouwen)

Bevordering participatie aan politiek door technische innovatie in **10** landen

DEELNAME AAN HET POLITIEKE PROCES

Formatie van **16.000** groepen van burgers die werken aan invloed op beleid.

Participatierecht door maatschappelijk middenveld blijft een aandachtspunt, ondanks **365** voorstellen.

INVLOED VAN BURGERS OP BELEID

3.000 getrainde mensen monitoren WASH budgetten en **187** organisaties monitoren andere overheidsbudgetten

Monitoren vond vaker plaats dan werd gemeten, namelijk als onderdeel van werk om transparantie te bereiken of betere dienstverlening

MONITOREN VAN BESTEDINGEN VAN DE OVERHEID

Betere verantwoording aan burgers door **2** landen

Op lokaal en provinciaal niveau veel vaker betere verantwoording.

VERANTWOORDING VAN OVERHEID NAAR BURGERS

Belastingontduiking door grote bedrijven nu breed geagendeerd in Nederland en Europa,

6 concrete ingrepen

120 journalisten getraind op het thema bedrijfsbelastingontduiking

10 landen maakten investeringen ontwikkelingsrelevanter na adviezen van diverse organisaties

BELASTING EN FINANCIËLE INSTELLINGEN

11.2 Veiligheid

670 comités en **676.719** mensen sterker in het voorkomen van conflicten en/of bewerken van verzoening

928.000 Afghanen betrokken bij trainingen voor veiligheid en conflictoplossing

CONFLICTEN

Meer aandacht voor *human security* (internationaal en in de Nederlandse veiligheidsstrategie)

Productie clustermunitie gestopt in **4** wapenbedrijven (2 onder evidente maatschappelijke druk)

Rol voor Nederland in ATT, internationale overeenkomst wapenhandel

Beleidsinvloed uitgeoefend in tegengaan van killer robots en gevolgen van drones en uraniumhandel

BELEID ROND WAPENS EN VEILIGHEID

Colofon

Geschreven in opdracht van het Ministerie van Buitenlandse Zaken
Gepubliceerd door Partos

Tekst en Database: Wouter Rijnveld, Resultante

Infographics: Lucia Snoei, Abe Ontwerp

Grafisch ontwerp: Gabor Lodi, Lodidesign | Liza Verboon, Liza Renee Illustratie

Foto's: cover, pagina 10, 25, 43, 58 Jonathan Torgovnik | pagina 21 Juan Arredondo

Druk: Scholma, Bedum

